

ԴԻԻԱՆ ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲԱՅ

ԻԹ

Ապրո Ձեկպուռն բեմասուզներն են այս փոխյայ:

Երկիրպաղանեմք առաջի մեծիդ և խընդրեմք ի Քրիստոսէ որ քո հրամանքդ անփորձ ամենայն չարէ պահեսցէ վասն մեր, ամէն:

Ծանիր, հոգեւորտէ՛ր, թէպէտ ամենայն եղեալն գրեցանք Սէֆար ծառայիդ հետ, ապա թէ Ռ զիր դրէի ամենայն յերկիր, Ակոր չկաթուղիկոսին յիշութիւնն չէի կանար պատմել. Աստուած այլ իր խելաց կաւրա է իրեն տվիր: Երբ տեսայ՝ յայն օրէն ի վեր գոհութիւն կու տամ անպակաս, որ զքեզ ունիմք քովսն մեր: Դրէ էջմիածին, որ ուրիշն գնեն. մենք էլ գրեցանք հաւասարով. թէպէտ աներեւոյթ եղև Ըստամպուռ միջէն: Ապա կ'ասեն ճշմարտիւ որ էտրանէ է գնացեր, ես այլ քանի սէֆէր յառաջ գնացի. իսկի հոգ մի քաշեր, Աստուած ողորմած է, համան զիս աղօթից մի մոռանար. ամենայն բանն կարի եղեալ է: Դարձեալ, իմ հոգւոյս հոգի, այս գիրս բերող Սոճա Կարապետէն, Սոճա Ագամէն ու մէկ Մուստաֆա չէլէպի անուն տածկէն երեք հոգէն ժիւ դու. առանք. Ռ դու. շահով ու ծ դու. էլ ճանփու խարճըդ, որ կ'անէ ԺԱՌԾ (11,100), ու իւրեանց ձեռացադիր տուի, խալլ արի՛ թէ այս Կարապետս երթայ առ հրամանքդ, քո մեծութեանդ վրայ եղած ըստակէն թէսլիմ անես: ԺԱՌԾ դու. թէ որ չի տաս ետ գառնայ կամ ընկերոցն գիր գրէ քո հրամանուցդ չտալուն, ես իւրեանց ԺԲՌ դու. պարտատէր լինիմ, գան ուրտուն զօրէ գիս գտանեն, տամ անպատճառ. ԺԲՌ դու. ձեռացադիրս այլ իւրեանց մօտն մնաց, չտուին այս Սոճա Կարապետին որ հետն տարեր էր: Այս մարդս այս գրէս ի վատ հետն գիր չունի. կու խնդրեմ քենէ՝ հասանելուն պէս այս Սոճա Կարապետին ԺԱՌԾ դու. անպատճառ, անպատճառ իրեն թէսլիմ անես ու ձեռնէն գիր առնես այլ ու Սէֆարին հետն ինծի օրտուն զրկես, որ իմ թէմասուկս յետ առնեմ: Աչացս լոյս հո-

գեւորտէր, աղաչեմ ի քէն որ այս մարդս շատ չի բռնես, շուտով տաս զրկես և քո հրամանքդ էլ շուտով շուտով կ'առնես գաս Ըստամպուռ. մինչև որ դու չիդաս՝ այս աղմուռն չի վերանալ այս աղգէն, ու իմ շուտուր մնացած ըստակն հետ բերես, ու ինչպէս որ Ըստամպուռ հասնիս, ինծի Մոտայ մարդ զրկէ որ իմանամ: Դարձեալ իմ հոգւոյս հոգի, այդ չալի վախ ունիմ սիրտս, որ կու վախեմ վէզիր աղէմն ինքն կիրիտ անցնի ու շատ նստինք, այլ բանէն չեմ վախեր: Ու իմ հոգւոյս հոգի, մինչև Ըստամպուռ փաթրկութիւնն խէթիշէլիֆ մուճրպունճայ չի լինի, դ. դ. տարի որ նստողքն քո կողմէն չլինի՝ հուզուր չես աներ: Զանք արա՛ շուտ ելնես Ըստամպուռ գաս, այլևայլ մի՛ աներ: Մէկ հոգմի հաբեղայ եկաւ Ըստամպուռ, երեք աղգի վանքէն գիր ունէր Շամայ փաշայէն չգայ եթ՝ զի մէկ գիր էլ ինձ էին գրիր միաբանքներն, առի աչն մարդն օրտուն տարի հետս՝ որ բանն չինեմք: Հոկտեմբեր ին. Արբա-համ ծառայ: [ՌՃԺԵ = 1666]:

L

(Ազգային ունան Կ. Պոլսէն առ Ելիա-գուր կաթողիկոս):

Տեառն հոգեւոր և հօրդ սրբոյ մեր ի վերայ բարձրադիտակ աթոռոյ կայացեալ ճոխութեամբ ի փառս և ի պարծանս հայաստանեաց Տէր սուրբ Եղիազար կաթողիկոս եպիսկոպոսապետ, ա՛ռ ընկա՛լ գնուաստ որդիկաց և ծառայից քոց մեծութեանդ ողջուն և գերկիրպաղութիւն աստուածաբեալ վարչապարագդ և յաղօթս քո երկնամատոյց և եթ յիշելոյ կարօտելոցս նուաստ Սոլոմոնէս, Մկրտիչ, Կոստիկ, Մինաս, Պէկլէր, Աստուածատուր, Քրիստոստուր, Տօնիկ զալֆայէ, Արգամանէ, ի Վարդանսք և այլ սիրելիք: Որում յուշ առեալ ծանուցանեմք հրամանուցդ որ ի գալուստ Յակոբ կաթողիկոսին շատ վրդովմունք եղև ի մէջ մեր և նոքա կամէին զմեզ և ջանային յաղթահարել բազում անգամ և Ձելէպին այլ հնարիւք և ջանիւ չթողոյր զգործս նոցա յառաջ տանել, այլ կրկին թուղթ և մուշղարտը հրամանուցդ համար բերել ետուր

կտրանու և շատ ջանաց խաղաղութեան, նոքա ոչ կամեցան, այլ այժմ Յակոբ կաթողիկոսն եղև աներևոյթաբար ի քաղաքէս և ի խանէն և ասացին՝ թէ վնաց յէտրանէ, ոմանք՝ թէ խուսափեալ, և Չէլէպին այլ մարդ հոգաց և եդ ի քաղաքէս և ի թէքիրտաղու և ի յէտրանու, որ արթուն մնալով զգրուես պահեն և ինքն ել և վնաց Հոկտեմբեր ին. և զայս իօճա Կարապետս ողարկեց առ հրամանքդ. ալի զօմիշ կամ էկլաթմիշ չանես զայս մարդս. հէլպէթ հէլպէթ ապրանքով ճամբես, որ հրթայ իւր բանն և որ չուտով իւրն թուղթ զրկես, որ այն մարդուն սիրտն այլ տաքնայ և ի պարտուցն թեթեանայ: Չգիտենաս հրամանքդ թէ զայս թուղթ մեզ Չէլէպին ասաց զրիւ առ հրամանքդ, այլ մեք տեսաք զնորա զայրաթն և զզանաթն հրամանուցդ և մեզ համար, վասն այն գրեցաք, որ այլ կոնակ և տայանձաղ տեղ չունիմք: Վերն զկատուած և վայրն զայս ունիմք: Ողաչեմք, աղաչեմք, զպաղատանս մեր անտես չառնես զխնդիրքս մեր անյապաղ և անպատճառ կատարելով: Եւ այս բաւական է իմաստութեանդ, որպէս և յառաջագոյն զրէաք առ հրամանքդ՝ չէիր լսեր, հիմայ էլ կու գրեմք և գրեցաք գալ թէպով, խաղացուցանել զվրդսկեալքս: Ողջ լեր ի Տէր:

Դրեցաւ Ռժժե (= 1666), Հոկտեմբերի ին, յաւուրն հինկշաբաթի:

ՀԱՃԻ ԿՈՍՏԻԿ ՍՍՀԱԿ ԽՕՃԱ
ՉԷԼԷՊԻ ԱՍՏՈՒՄԽԱՏՈՒՐ

ԼԱ

(Նղիազար կաթողիկոս Կեհեհեկ առ ազգայինսն ի Կ. Պոլիս):

Եւ ընդ օրհնութեանս բանի անդրադարձութիւն պատասխանեաց մերոց ըստ ձեզ համարձակութեամբ եւ յաճախութեամբ, ոչ անօգուտ ինչ բարդելովք և ոչ կրկին կրկին կուտակելովք, ո՛չ սպառնալեաց արհաւրանօք և ոչ ողորջանաց ինչ քծնութեամբ, այլ զմեկն և զիրաւն և զհերտաւմադրութիւն ներքին մարդոյս և զկիրս արտաքնոյս առաջի տեսոն Աստուծոյ և առաջի ձեր տարածանեմ: Քանզի և ի բնա-

կանաց և ի բարոյականաց և ի վեցեկին իսկ օրինադրութեանց զիտեմք ընտրեալ զիրաւունս ճշմարտութեան բանականս մասին, և խոտեալ զհակասութիւն նմին: Ուստի և քննողն սրտից և դատաւորն ամենայն շնչոց, զինքն իսկ եցոյց գոլ ճշմարտութիւն, և զհակադարձ նորին գոլ ի հօրէն չարեաց: Որում ճշմարտութեան հետեալ ամենայն ազգք և լեզուք բնականապէս խնդրակք են եղրակացութեանն ճշմարտութեան, որ է ըստ առաքելոյ՝ սէր, խնդութիւն, խաղաղութիւն եւ այլն: Եւ այսմ ըզձացեալ ձերոյ որով և գրեալ էք առ մեզ: Եւ այսմ ունիմ զձեզ իսկ վկայեալս աստանօր՝ թէ խնդրակ իցեմ սմին, և երեւցաւ իսկ յարդեանս երկաքանչիւրոցս հաւատարմութիւն՝ սրտէ ի սիրտ խօսեցեալ, ըստ որում խորհուրդն իմ ինձ և իմոցն: Քանզի և նա իսկ որ ոչ կարծէր բնաւ զմէնջ, զգոյն ինքնին զիջեալ ի սէր և ի խաղաղութիւն միջնորդեաց երբեմն ըզմարտիրոս վարդապետն, որ արար զկատարեալ խաղաղութիւնն և երարձ իսկապէս զկրճիմն պատրուակի յերկաքանչիւր կողմանց և յայտնի ևս հաւատարմութիւն միջնարկութեանցն այնոցիկ, զի ազգամամբ Հոգւոյն սրբոյ ի նոյն աւուրս Պայծառակերպութեան Տեսոն, յորում և մերս հաստատեցաւ սէր ուխտի խաղաղութեան, և դա ընդ ձեզ զնոյն ի նոյնում աւուրս խորհրդածեալ հաստատեցաւ ի վեր քան զառաջինն սէր և ուխտադրութիւն դաշնակոտութեան ակողոց սրբոց և հետեողաց նոցին: որով ցնծացին ամենայն ազգք և բերկրեցան համայն հաւատացեալք, որով և գրել կամեցայք առ մեզ զնոյն աւետալուր համբաւն: Բայց որ սովոր է հրապուրել զբաժակն քաղցրութեան և խարբալիլ ըզցորեանն պատուական, գրգռեաց և զձեզ խառնել և ընդ քաղցրութեանս ձեր զայս՝ թէ եկեսցես եւ տեսնիք զմիմեանս: Եւ այս ընդէ՞ր. եթէ զիս կարծէք ոմն, ո՛չ ապաքէն և ես ունիմ ի ձեզ կարգեալ երկոտառն իշխանս. եթէ այն խորհուրդ ոչ յարգեցաւ, զիա՞րդ և այլ բանքն իմ լիցին յարգելիք: Եւ եթէ իցեն ա՛յնպէս, ընդէ՞ր ոչ ևս բաւականացաք նոքօք երաշխաւորութեամբք, և կամ թէ ե՞րբ ստահակեցայք ի բանից նոցին, զի կարօտացայք զիս ինքն երեսաքարչ տանել առ ձեզ: Եւ եթէ հարկ

իցէ ըստ ձերում իմաստնախոս մտածութեան անհել զայդ, ո՛ւր էր այս խորհուրդ մինչև ցայժմ, և ո՛ւր էր այս պատուէրն մինչև ցարդ, ո՛չ ապաքէն և ես կամէի զգոյն. և ընդէ՛ր ապա ի կ'պրոս կացի մնացի զայնքան աւուրբք, ո՛չ ապաքէն կամք իմ և խորհուրդ ակնարկէր ի դոյն, ո՛չ ապաքէն զիտեմ և ես զդա այլ կաթոլիկոս յաթոռն նախագահ և հինաւորաց. և ամենայն օրինօք ինձ պարտ էր առ դա խոնարհել և առ դա զիջանել, ո՛չ ապաքէն ի կ'պրոսէ մերձ էի առ ձեզ, և զիւր էր ինձ, և չունէի ևս այլ իմն հոգ և կոծ, և կայի անձնապատուծեամբ: Եւ յայնժամ կառեցան կապեցան բերանք ձեր, ոչ միայն զայս, այլ և զլոկ պատասխան թղթոց մերոց տալ մեզ: Եւ արդ նէտէն սօնրա իմ տէրն ինձ տիրեաց, իմ էֆէնտին ինձ իշխեաց թղթովք և արամբք, բանիւ և գրով կրկին կրկին պատուիրելով՝ թէ առ իս դարձցի, մի՛ երբեք մտածիցէ երթալ ի Կոստանդնուպօլիս կամաւ հոգեւորտէրն. քանզի զի՛նչ բաժին գոյ ընդ նոսա. ո՛չ ապաքէն առ իս է բանք և խորհուրդք հոգեւորտիրն, և ես իսկ եմ հոգեւորտէրն: Որո՞վ բանիւ և հրամանաւ իբր ի վերայ երեսաց մերոց ընդ կրունկս դարձուցեալ զմեզ աստ ի Հալապ, որ և փիլոսոփ և վեղարի կարօտ եկեալ՝ ի տեղս կրկին զնոյն առաջ արկի բան երեսաւ երես, թէ դու զայդ ասես և նորին կամն զի՛նչ իցէ, մի՛ գուցէ հարկիցիմ զկնի բեռանցս այսոցիկ և այլ իմն լծոյ, և նա զէմ յանդիման՝ ես իսկ եմ հոգեւորտէրն, և ամենայն բանք նորա ի վերայ իմ գասելն միթէ ո՛չ կարիցեմք ճշմարտել. և մինչ ոչ միամտէի յայդմ կողմանէ, զիա՛րդ արկանէի զանձն իմ ի ներքոյ այսքան անհնարին պարտեաց և անճարակութեանց: Եւ որովհետեւ եղև այսպէս, զի՛ ևս այսուհետև սպառնական բանիւ ձեր տխատիւ(?) թէ չիք այլևս օգնութիւն քեզ ի մէնջ. և զի՛նչ իցէ օգնութիւն մեր ի ձէնջ, որո՞յ աւուրբք, որո՞յ ատենից, որո՞ց ժամուց. եթէ գոյր օգնականութիւն ձեր, ո՛ւր էիք՝ մինչ մեք ի Սուրբ Երուսաղէմ հանդերձ բիւրապատիկ վշտակրութեամբքն ի չորս ամիսն եօթն չաւիշ սաւիշ արարաք, յորոց երեքն վասն Ռէմէյու եկեղեցի շինեալ ես ասելով՝ ի մէջ աշխարհի խայտառակ և նշաւակ արարին զմեզ, և մեք գրեւով և ազդեւով

ձեզ՝ չմնաց ի մեզ օգնութիւն՝ թէ, մարգի՛կ, մեզ ճարակ և օգնութիւն ինչ արարէք, այլ ոչ կարեմ կալ աստ ի ձեռանէ երկու աղայոյ ի Շամ եղելոյ ի դոցանէ զրդելոյ: Այն էր ձեր օգնութիւնն, որ զրեցիք մեզ՝ թէ զգոյշ լե՛ր ի զքսէն Դամասկեայ, ապրեցո՛ր զանձն քո: Զիա՛րդ զգուշանայի, ո՛րպէս տարեցուցանէի. միթէ կարէ՞ ես տալ նմա զերեսուն քսակն, զոր խոտացեալ էիննոք հրամանաւ դոցա. ո՛չ ապաքէն երեսուն փարայի ծախէր զգուլիս իմ. ընդէ՛ր յայնմ ժամու ոչ երթայիք դուք ձերով ընդ յիշումն անուանս. խայտացեալ մանկամբքն անկանէիք յոտս հոգեւորտիրն ձերոյ՝ թէ խնայեալ տէր, կեցո՛ տէր, մի՛ մեռցի անձն նորա ընդ հեթանոսս: Եթէ աւարիք, ո՛չ ապաքէն և նմա պարտ էր լսող լինել ձեզ, և թէ ոչ արարիք, զի՛ ևս աստանօր յարուցեալ էք ի վերայ իմ. չիցէ՛ ինձ այն ամենայն բաւական երկունք և ցաւք, չիցէ՛ ինձ բաւական որ իմովքս մատաղահասակ մանկուօք, իբրև զօտարատեսուչ և իբրև զպատժադարտ տարադէպ փախստեամբ յաւուրս տօնից և ուրախութեանց, ըստ մարգարէին, դարձուցեալ ըզտօն մեր ի սուգ, և զտարեկանս ուխտաւորացն ի լալօնս. և եթէ ո՛չ էր Տեառն զօրութեանց այցելութիւն յայնմ անակնկալն ժամու ի բարբարոսաց ցուցեալ մարդասիրութիւն, ապաքէն ընդ մեռեալս յաւիտենից համարեալ էաք: Եւ այն վասն է՛ր, ընդ որո՞ց փոխարինաց մերոց առ ազգդ հայոց, և արդ ո՛չ բարեք էր յայնմ ժամու աղաւանօք զերծուցանել զմեզ յայնց արհաւրանաց, քան թէ զկնի յիշատակել զանուն մեր ի պատարագն: Եւ զի՛նչ ինչ ուզողութիւն գտաւ յիս յայնց աւուրջ հալածանացն՝ մինչ ի Պաշտառակերպութեան Տեառն յաւուրս. յորո՞ց չարեացս վարձայ, զի՛նչ ինչ գործ ապաշխարութեան ցուցի, որ երբեմն մահապարտ և աքսորական, և զկնի երկուց երկց ամսոց ի պատարագն սուրբ յիշատակեցայ, որովհետև ի միում ամի տասն անգամ բառնի և դնի անուն մի ի սուրբ պատարագն. անունն այն ի սեն գրեցի: Եւ զայն ևս միթէ ձերդ կամաւ, ո՛չ ապաքէն իմոյս էֆէնտոյ՝ Մարտիրոս վարդապետի հրամանաւ, զի՛նչ ևս մնաց ձեր առ այս, որ մինչ ի ստեղծայս խրախուծեամբ զիմէիք ի քաւարանս, կամ թէ նովա՛ւ կա-

մի քան քառասուն զվեյրս իմ: Քանզի թէ ունիմ ես ինչ երախտիք և աշխատանս ի վերայ ձեր և տանն սրբոյ, հաւատամ եթէ նա՛ ինքն ոչ միայն ի ձէնջ, այլ և երկոտա- սան ազգաց քրիստոնէից մատուցելոց պա- տարագաց մասն և բաժին ընձեռեսցի ինձ ի հոգի և ի մարմին իմ: Իսկ եթէ ազգի ձե- րոյ և տանն սրբոյ մարդի միոյ խեղճութեամբ և վրասու ջանացեալ եմ, ի դատապարտու- թիւն է առաւել յիշատակութիւն անուանս քան թէ ի պարծանս: Եւ զի՞նչ է ի վերայ այսր ամենայնի յաւելեալ եւ զայս՝ թէ վերջին է այս մեր գիր առ քեզ, զոր եղիցի ըստ բանի ձերում. քանզի թէ վերջին և թէ առջին, ոչ ի փողահարեալս մի ք գտաք զձեզ կաքառողս, և ոչ յողբալս մեր՝ լա- ցողս, այլ մի ք մեռեալ և Սատուծով յա- րուցեալ, աստանոր զմիջնորդ յարութեան մերոյ գիտեմք, զազատիչն մեր միայն ճա- նաչեմք և զծառայութիւն նորին հաղիւ կատարեմք, և զյիշեցեալն ի ձէնջ զնախա- սացեալն զմեր բան, թէ յորժամ ինձ Յա- կոր կաթողիկոս պիտոյանայ, ես գիտեմ զնա, և յորժամ նմա եղիազար կաթողի- կոս պիտոյանայ, նա զիս գտանէ: Յայնմ ժամու ասէի, մինչ ես աթոռատէր կարծէի և կաթողիկոս ձեանայի, այնմ աթոռա- տեարքն ողջ կացցեն և զայն ինքեանք գիտացեն: Զի՞ կայ իմ ի մէջ նոցա, ես մէկ վէքի մարդ, միայն թէ զկամ Տեառն իմոյ աւանմ և սրտի մտք յօժարիմ փալ ի սոյն. բայց երկուց տէրանց ո՛չ կարեմ ծառայել: Եւ թէպէտ լիցի ինձ ևս արժա- նաւորութիւն աթոռոյ Սրբոյ երուսաղէմի, յայնժամ և ես զնստեալ կաթողիկոսն ի Սուրբ յիշմիածին զիւրազոյն գտանեմ, նմանապէս և նա զիս: Քանզի երկու ա- թոռք են պիտանացու ազգիս, և երկու ա- թոռատեարքն հարկին զմիմեանս գտանել, և ոչ Յակորն և եղիազարն, որ և ոչ ան- զամ տեսեալ եմք զմիմեանս, և ոչ առ բնաւ առարկեալ երես առ երես, այլ միջ- նորդողաց առարկողաց աշխարհութեամբն զանազան կարծեցեալ զմի և զնոյն կամս միմեանց: Եւ այժմ ողորմութեամբն Աս- տուծոյ, թէ և ոչ մերովս ձեռք և բանիւ, զոնեա այլովք հաստատեալ կատարեցաւ զիտաւորութիւն սրտից մերոց: Եւ այնու- հետե ո՞վ է որ զրդէն և շարժէն, գեռ ևս ոչ թողով զերկաքանչիւրքս յիւրաքանչիւր

ցաւս և ի կոծս: Զի՞նչ ևս կարծէք զմէնջ, որ այսքան ահացուցանողական սպանաւ- լեաւք մեծաբանեալ էք ի վերայ իմ: Մեք վասն մեղաց մերոց խոնարհեալ, զիս ան- ձին մերոյ հնարեալ, զմեզ ի ծառայու- թիւն ումեմ տրեւալ, կամք ի վերայ երե- սաց մերոց շիւարեալ, ի ներքոյ անհնարին պարտեաց զառածեալ, և այսքան մեծա- բանութեան ձերոյ զի՞ ևս իցեմք պարտա- կան: Եթէ ոչ ունիք ճար առձեռնական՝ ընդէ՞ր լինիք բժիշկ մեղանչական: Դուք ձեր հանգստութիւն և յերկարախօս իմաս- տութիւնն կշտութեամբ մեզ քաղցեցողս մի՛ մանրագոյնս բրդիցէք: Դուք այն քաղա- քացիքն էք, որ յամենայն ամիսս և յամե- նայն շաբաթս ստէպ ստէպ զողջունէ զերու- սաղէմէ հարցանէիք, ընդէ՞ր այժմ ամե- նայն մոռացեալ, զպարտս և զծախս սուրբ տանն ոչ հարցեալ, զսղութիւն և զաժա- նութիւն երկրին ոչ յուզեալ, Հասան փաշա մուսաւատասին ոչ որոնեալ, զիմ ի տեղս այսքան նորագոյն վասն տանն խարճի պար- տաւորիւս ոչ ակնեալ, չքաւորութեանս և պակասութեանս ոչ հաւատացեալ, զրէք անխիղճ՝ թէ ե՛լ և եկ: Որո՞վ ելից և եկից, հինգ վեց հարիւր զրշ. կարէ զիս հասու- ցանել. ես չունիմ յաջ և յահեակ Մասիս և Արագած, Սոսորով և Իմիրզա, որ յորոց լերանց հնչիցեն հողմունք՝ նովաւ շնչա- բերեալ խօսիցիմ: Իւրաքանչիւր ոք գտան իւրոյ պակասութիւնն և զիս անձին ինքնին գիտէ: Ո՛ւր թողում զաւազակաց բռնանալն ի ճանապարհի և զկողմնակալաց սպասելն սեաղիսի. քանզի այնքան պղտորեցին քօր Պետրոս եպիսկոպոսաւ գեղէ ի գեղ կտոր կտոր թղթերով, և Կօկ տօլախներն զանուն մեր աղճատելով, որ մինչ ի տեղիս տեղիս լսի՝ թէ պատճառաւ մերով և զյունաց սեաղութիւն զգուեն և կոփահարեն: Վասն Աստուծոյ թողէ՞ք զմեզ, մարդի՛կ, ի մեր խղճանքն և ի տառապանքն, ի մեր յաղ- քատութիւնն և յանճարակութիւնն: Եթէ ինձ ասէք՝ իմ չիք ինչ մեղուցեալ առ Սուրբ Էջմիածինն և առ կաթողիկոսն նորա, և եթէ ունիմ ինչ չարութիւն և ազարա- սան գործ, և թէ հատուցի երբեք փոխա- րէն վրէժխնդրութիւն ըստ ամենայն արա- րից նոցին, բարձէ՞ք արդ զպատրուակ մի- ջոցին և առացէք յայտնապէս. տո՛ւք զա- մօթս իմ երեսս իմ և վկայեցէ՛ք վասն ա-

պիրատուութեան, յորմէ ամառեցայց Սպաթէ ոչ՝ զի՞ հարկանէք զիս, ըստ Քրիստոսի թախանձանացն, զի՞ կռիւհարէք զիս, ընդէ՞ր ցաւեցուցեալ կակծեցուցանէք զսիրտ իմ, Թողջիք զիս զտարակուսեալս առ իս. զի թէ ունիցիմ սողտանք, դատեցայց ես ինքնին. և թէ պարտ իցէ ըստ հարկեցուցիչ հրամանաց ձերոց, անդ ի Սուրբ յէջմիածին զնացեալ խոստովանել պարտիմ, զի արդ յինէն կանխաճառեցաւ՝ թէ Սուրբ յերուսաղէմի կաթողիկոսն ոչ կարէ շինել զսուրբ տունն առանց հնազանդութեան Սուրբ յէջմիածնի կաթողիկոսին, և յէջմիածնի կաթողիկոսն ոչ կարէ իշխել Տանն Յունաց առանց հնազանդութեան Սուրբ յերուսաղէմի կաթողիկոսին։ Որովհետեւ այսպէս է, դուք ի բաց կոցեալ անմասն լիբուք յայսմ յամենայնէ, և միայն զսիրոյ եւ զմտերմութեան, զհնազանդութեան եւ զհպատակութեան զհետ երթալով՝ զձերունի և զհինաւուրց զհայրդ մեր պատուեալիք, մեծարեալիք, զի գոնեա զօրհնութիւն և զաղօթս դորին ամփոփեալիք ի սիրտս և յոգիս և յանձինս ձեր, որով զօրացեալ և աճեցեալ ամենածաղկ զարգացմամբ վերաթեւեալիք փառաց ի փառս, և զօրութեանց ի զօրութիւնս, ամէն։ [ԹՃԺԾ = 1666]։

Հրասարակեց՝ Մ. Ե. Ն.

Ս. ՅԱԿՈԲԻ ՆԵՐՍԷՆ

Պ Ա Շ Տ Ո Ն Ա Կ Ա Ն Ք

Սեպտ. 17-ին Պրինկըմ Պալատին վրայ կատարուած օղային ուբակոմութեան առթիւ, Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր հեռագիրք, եւ պատասխանք.

Առ Վսեմ. Արքունի Սենեկապէս

Պրինկըմ Պալատ, Լոնտոն

Հանեցեմ ցերեկայացնել Նոյիմ Վեհափառութեանց, մեր եւ Սրբոց Յակոբեանց Միաբանութեան եւ Պապեայինի Հայ ժողովուրդի սրագին խնդակցութիւնները եւ զոմաքանական մաղրանքները։ Թող Ամենակարողը պատշապեն եւ փրկէ ամեն վսանցներէ, եւ օրհնէ անոնց կեանքը փառապանք խաղաղութեամբ։

ՊԱՏՐԻԱՐԿ ԵՐՈՒՍԱԿԷՄԻ

ՊԱՆԵՍՏԻՆԻ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ

ԱՒԱԳ ԶԱՐՏՈՒՂԱՐԻ ՊԱՇՏՈՆԱՏՈՒՆ

Երուսաղէմ

3 Գեկեմբեր 1940

Ձերդ Ամենապատուութիւն

Ակնարկելով Ձեր 17 Սեպտեմբեր 1940 բուակիր հեռագրին, զոր ուղղած էիք Վսեմ. Արքունի Սենեկապէսին, Պրինկըմ Պալատ, Վեհափառ Թագաւորի եւ Թագուհւոյն վրայ գործուած ուբակոմութեան առթիւ, այսուկը սեղեկացնեմ Ձեր Ամենապատուութեան քե՛նորին Վսեմ. Բարձր Գովաւոր պատշոն ունի ցերեկայացնելու Ձեր Ամենապատուութեան, Նորին Վեհափառութեան անկեղծ շնորհակալութիւնները Ձեր պատգամին համար։

Մնամ Ձեր Ամենապատուութեան

խոնարհ ծառայ

Ճ. Ս. ՄԱՔՅԷՐՍՈՂՆ

Աւագ Քարտուղար

Տ Օ Ն Ա Կ Ա Ն Ք Ե Ի Բ Ե Մ Ա Կ Ա Ն Ք

✱ 9 Նոյեմ. Ծր. — Նախասօնակ Գիւտ Խաչի. կէսօրէ վերջ, Միաբանութիւնն ամբողջ, զխաւարութեամբ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր, գնաց Ս. Յարութեան Տաճարը։ «Հրաշափառ» ի հանդիսաւոր մուտքէն յետոյ, թափօրով, Միաբանութիւնը իջաւ Հայոց սեպհական Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ վերանորոգուած եկեղեցին, ուր կատարուեցաւ կիրակմտից ժամերգութիւն, և Գիւտ Խաչի նախատօնակ, Նախօրօք զարդարուած էին եկեղեցւոյ զոյգ խորանները. և ատենանի սրբատաշ քարէ սալաշատակը ծածկուած՝ զօրգով և կապերաններով։

✱ 10 Նոյեմ. կիր. — Գիւտ Խաչ. առաւօտուն, Ս. Յարութեան Տաճարի մեր Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ կատարուեցաւ ժամերգութիւն, և մատուցուեցաւ Ս. Պատարագ։ Յաւարտ Ս. Պատարագի, Քրիստոսի Գերեզմանին չուրջ եւ ողորմած թափօր կատարուեցաւ մեծահանդէս շուքով և երգեցողութեամբ. Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը, կենաց փայտը ի ձեռին ամպնոյանի ներքե կը նախագահէր հանդիսութեանց։ — Ս. Պատարագի ընթացքին, Ամենաձայն Նորին Վեհ. Մեծին Բրիտանիոյ Ճորձ Զ. Թագաւոր-Կայսեր բաղձանքին, աղօթք եղաւ բոլոր այն հոգիներուն համար, որոնք ինկան այս վերջին տարիներու ճակատամարտներու ընթացքին։ Եւ Նոյեմբեր 11ը փոխանակ իբրեւ Զինաղաղարի օր տօնելու, յարմար նկատուած էր յիշատակի օր համարել, պատերազմի այս տարիներուն զոհէ։

Ինչպէս այսօր, Նոյնպէս նաեւ երէկ, պաշտամունքներուն ներկայ էր խառն բազմութիւն մը հաւատացեալներու, մեղմացած ըլլալուն համար կառավարութեան կողմէ զրուած արգելքը, ժողովրդեան մուտքին համար Ս. Յարութեան Տաճարէն ներս։